

اقتصاد سیاسی بانک و بانکداری

در اقتصاد ایران

حسین راغفر – احسان سلطانی
مرداد ۱۳۹۶

اقتصاد یک جامعه، یک پدیده چند وجهی بسیار پیچیده است که وجوه مختلف را نمی توان به درستی مستقل از هم مطالعه کرد. فضای کسب و کار جامعه متأثر از مجموعه این وجوه در هم تنیده و بهم پیوسته است.

کارکرد اقتصاد کشور به عملکرد نظام های بانکی و مالیاتی، و بخش های صنعت و کشاورزی و خدمات، تعامل با اقتصاد جهانی، و توزیع درآمد، سرمایه اجتماعی، ساختار سیاسی، اخلاق و فرهنگ دارد.

تامین مالی و نظام بانکی

ویژگی های سرمایه داری رفاقتی (Crony Capitalism):

1. تخصیص اعتبارات بانکی به دوستان و رفقا و همپالگی های حزبی؛
2. تخصیص فرصت های انحصار و شبه انحصار به رفقا؛
3. دستکاری در نظام قیمت گذاری؛

← محصول: ناکارآمدی

« ایرانی‌ها به خوبی فهمیده‌اند که تنها فرق مهم بین بازار و بانک تجاری
امروزی در ایران، همان ساختمان‌های بزرگ و مجلل بانکها است. این
حرف مبالغه نیست، بانک‌ها از دل همان ساختار رباخواری بازار سر بر
آوردند و حتی امروزه هم طرز فکر و نوع اعتبارات آنها و بازار یکی است.
بانکهای تجاری و بازار در ایران هر دو در کار تامین مالی تجارت، ساخت
و ساز و معاملات مستغلات فعالیت می‌کنند.

ابزار مالی هر دو آنها عمدتاً سفته بوده که نوعی ورق رسمی با تنزیل کوتاه مدت است. **بانک و بازار تقریباً بدون استثنا بر اساس وثیقه‌های بازرسی نشده وام** می‌دهند و در عمل هیچ گاه دغدغه‌ای بابت کاربرد وام، کارایی صرف وام و احتمال سود آفرینی کارآفرینان یا هرگونه ملاحظات مالی دیگر به ذهن خود راه نمی‌دهند.*

* ریچارد الیوت بندیک، تامین مالی صنعتی در ایران، ترجمه اصلا ن قودجانی، نشر اتاق مشهد،

مساله فساد بانكي

- فساد ساختاري؛

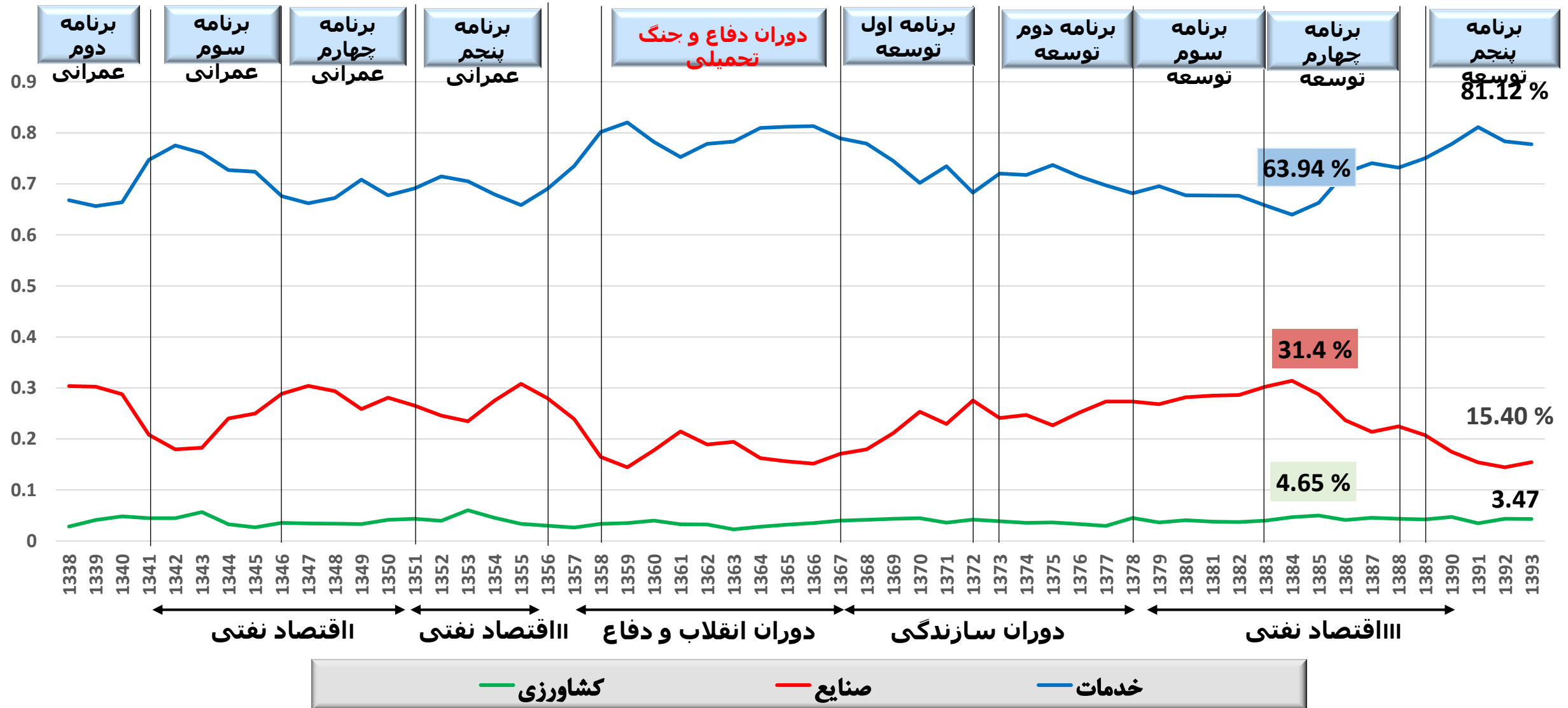
اصلي ترين منبع تامين كننده منابع مالي گروههاي درون قدرت
و نزديكان آنها

در این اواخر به ویژه با **تغییر الگوهای مصرفی**، دارایی های کلانی از محل واردات و **مستغلات** انباشته شده است. ایرانیان بخشی از درآمدهای خود را به **دارایی های وارداتی** تجملی، **ساخت ویلاها، خرید و فروش زمین و سفرهای اروپایی** اختصاص می دهند. **مستغلات** که واجد تاریخی مملو از **تجربیات موفقیت آمیز** است، بر سرمایه گذاری **صنعتی برتری دارد**، و سرمایه گذاری در حوزه مستغلات و زمین در مقایسه با سرمایه گذاری صنعتی از بی ثباتی سیاسی و اقتصادی، **آسیب به مراتب کمتری** دیده است. اغلب گفته شده که «زمین» و «سفته» یا به عبارت رباخواری، **اصلی ترین جذب کننده های سرمایه در ایران هستند**. تا زمانی که سوداگری روی مستغلات و سفته بازی سودهای بزرگ بی زحمت و ریسک ایجاد می کند، **محال است در ایران تولید صنعتی اتفاق بیافتد** و کسی خود را درگیر دردسرهای تولید کند.*

*ریچارد الیوت بندیک - تامین مالی صنعتی در ایران

ساختار اقتصاد ایران

وضعیت سهم تشکیل سرمایه ثابت ناخالص فعالیت‌های اقتصادی از کل تشکیل سرمایه ثابت ناخالص کشور به قیمت جاری (۱۳۳۸-۱۳۹۳)

بانکداری خصوصی در ایران

حامیان بانک خصوصی عمدتاً تحت عنوان دفاع از تجهیز منابع مالی برای "رشد و توسعه اقتصادی" و "ایجاد رقابت" از تاسیس بانک‌های مستقل دفاع می‌کنند. پس از پایان جنگ، زمزمه‌های تاسیس بانک خصوصی آغاز شد و سر آخر در سال ۱۳۷۸ با تصویب ماده ۹۸ قانون برنامه سوم توسعه این امر به تصویب رسید.

شورای پول و اعتبار در جلسه‌ای که مورخ ۲۰ آذرماه ۱۳۷۹ برگزار کرد آیین نامه را به تصویب می‌رساند و در همان جلسه اجازه فعالیت به سه بانک غیر دولتی اقتصاد نوین، پارس‌یان و کارآفرین داده می‌شود.

در سال ۱۳۸۰ هم مقررات ویژه مربوط به بانکهای غیر دولتی، تهیه و ابلاغ شد. یکی از مفاد مصوب سال ۱۳۸۰ می گوید:

تعیین نرخ سود علی الحساب سپرده‌ها و نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بر عهده بانک‌های غیر دولتی است اما به آن‌ها توصیه شد تا بانک‌های خصوصی نرخ سود علی الحساب سپرده‌ها را دو تا سه درصد بالاتر از نرخ‌های مصوب شورای پول و اعتبار تعیین کنند.

پس از تصویب ماده ۹۸ قانون برنامه سوم توسعه، سهم قابل توجهی از سپرده‌ها و ارائه تسهیلات به بخش غیر دولتی در اختیار بانک‌های خصوصی قرار گرفت؛

پس از آن که بانک‌های خصوصی این امکان را یافتند که با نرخ بالاتر سود به جذب سپرده‌های مردم اقدام کنند، درنهایت بخش وسیعی از منابع مردم به سمت این بانک‌ها رفت. در سال ۱۳۸۱ بانک‌های خصوصی ۱/۶ درصد سپرده‌های مردم را در خود داشتند و بانک‌های دولتی ۹۸/۴ درصد.

این رقم در سال ۱۳۹۴ تغییر کرد، و ۷۱/۷ درصد از سپرده های مردم در بانک های خصوصی جذب شد.

بانک در ایران نه از بخش تولید حمایت کرد و نه اشتغالی ایجاد کرد، بلکه یکسره در خدمت فعالیت های سوداگرانه قرار گرفت.

توجه به کاربرد مفاهیم مهمی همچون رقابت در سیاستگذاری های اقتصادی

سال ۱۳۸۱ به بانک های خصوصی اجازه داده شد که الزامات مربوط به رعایت سهمیه بندی تسهیلات در بخش بخش های مختلف اقتصاد را کنار بگذارند

در سال ۱۳۸۱ طبق مصوبه هیات وزیران بانک های دولتی اجازه یافتند تسهیلاتی به بخش های غیردولتی از جمله بانک های خصوصی بدهند.

بند ب تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۳ عینا به عنوان ماده ۱۰ در برنامه چهارم مصوب ۱۳۸۴ تغییر جهت تسهیلات بانک ها از بخش های مولد و صنعتی به بخش های نامولد و خدماتی شد.

ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم: هرگونه سهمیه بندی تسهیلات بانکی به تفکیک بخش های مختلف اقتصادی و مناطق مختلف تنها از طریق منابع یارانه نقدی توسط دولت به بانک های خصوصی امکانپذیر شد.

در **بند ب** همین قانون آمده است که الزام بانک ها به پرداخت تسهیلات با نرخ کمتر در عقود اسلامی، در صورتی مجاز خواهد بود که مابه التفاوت آن از طریق یارانه ها یا وجوه اداره شده توسط دولت تامین شود.

این قانون مزیت های جدیدی هم به بانک های خصوصی در مقابل بانک های دولتی داد.

در مصوبات بعدی به منظور اقتصادی کردن فعالیت بنگاه ها، موسسات و سازمان های دولتی و دیگر نهاد های عمومی و شهرداری ها مقرر شد که بنگاه های دولتی اجازه داشته باشند بانک های عامل خود را انتخاب کنند یعنی پول نفت که جزو منابع عمومی است وارد تسهیلات بانک های خصوصی شد.

پس از تصویب ماده ۹۸ قانون برنامه سوم توسعه با توجه به اینکه سهم قابل توجهی از سپرده‌ها و ارائه تسهیلات به بخش غیر دولتی، در اختیار بانک های خصوصی قرار گرفت و به سمت بخش های نامولد سوق داده شد

در سال ۱۳۹۰

۱۳۷۹

سهم بخش ها در سال

۷،۳	۱۸،۳	کشاورزی
۱۵،۳	۲۸،۹	صنعت و معدن
۳۸	۲۸،۳	ساختمان و مسکن
۰،۶	۷،۹	صادرات
۳۸،۸	۱۶،۷	بازرگانی و خدمات

جدول ۱-۳- سهم بخش‌های اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطائی بانک‌ها به بخش غیردولتی (درصد)

سال	۱۳۷۶				۱۳۷۷				۱۳۷۸				۱۳۷۹			
	عملکرد		عملکرد		عملکرد		عملکرد		عملکرد		عملکرد		عملکرد		عملکرد	
	مصوب	بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی	شبکه بانکی	مصوب	بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی	شبکه بانکی	مصوب	بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی	شبکه بانکی	مصوب	بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی	شبکه بانکی
کشاورزی	۲۵	۲۷/۴	-	-	۲۵	۲۶	-	-	۲۵	۲۳/۵	-	-	۲۰	۱۸/۳	۱	۱۸/۲
صنعت و معدن	۳۳/۵	۱۵/۵	-	-	۳۳/۵	۱۹/۴	-	-	۳۳/۵	۲۲	-	-	۲۶/۸	۲۸/۹	۲۶/۷	۲۸/۹
ساختمان و مسکن	۲۹	۳۶/۱	-	-	۲۹	۳۴	-	-	۲۹	۲۹/۲	-	-	۲۳/۲	۲۸/۲	۵۳	۲۸/۳
صادرات	-	-	-	-	۸	۲/۴	-	-	۸	۱۳/۳	-	-	۶/۴	۷/۹	۰	۷/۹
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	۱۲/۵	۲۱	-	-	۴/۵	۱۸/۲	-	-	۴/۵	۱۲	-	-	۳/۶	۱۶/۷	۲۰/۲	۱۶/۷

ادامه...

۱۳۸۳				۱۳۸۲				۱۳۸۱				۱۳۸۰				سال
شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	بانکهای دولتی	عملکرد مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	بانکهای دولتی	عملکرد مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	بانکهای دولتی	عملکرد مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	بانکهای دولتی	عملکرد مصوب	
۱۳/۹	۰/۱	۱۶/۷	۲۵	-	۰	۱۳/۱	۲۵	-	۰	۲۱/۸	۱۸/۸	۱۸/۷	۰/۶	۱۹	۱۸/۸	کشاورزی
۳۶/۸	۳۵/۶	۳۷	۱۷/۶	-	۳۰/۱	۳۷/۷	۱۷/۶	-	۴۴	۳۸	۲۴/۷	۳۹/۱	۵۲/۹	۳۸/۹	۲۵/۱	صنعت و معدن
۱۹	۲۹/۸	۱۶/۸	۱۵/۴	-	۴۱/۶	۱۹/۴	۱۵/۲	-	۳۳	۲۹/۸	۲۱/۴	۲۶/۴	۳۰/۷	۲۶/۳	۲۱/۸	ساختمان و مسکن
۲/۶	۰/۹	۳	۶/۱	-	۰	۲	۵/۱	-	۰/۱	۳/۷	۷/۱	۱/۷	۰	۱/۸	۶	صادرات
۲۷/۷	۳۳/۶	۲۶/۵	۲/۲	-	۲۸/۳	۲۷/۸	۲/۱	-	۲۲/۹	۱۴	۳	۱۴	۱۵/۸	۱۴/۷	۳/۴	بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه

ادامه...

۱۳۸۷				۱۳۸۶				۱۳۸۵				۱۳۸۴				سال
شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	شبکه بانکی	بانکهای غیر دولتی	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	
۱۱	۲/۳	۱۳/۹	۲۵	۱۴/۱	۰/۲	۱۷	۲۵	۱۵/۹	۰	۱۹/۱	۲۵	۱۴/۷	۰	۱۸	۲۵	کشاورزی
۲۱/۹	۲۱/۷	۲۲	۳۳	۲۲/۳	۱۶/۱	۲۳/۶	-	۲۱	۱۵/۱	۲۲/۱	-	۲۷	۳۲/۶	۲۵/۵	-	صنعت و معدن
۳۷/۸	۲/۹	۴۹/۵	۲۰	۱۶/۱	۹/۹	۱۷/۴	-	۲۳/۴	۲۱/۸	۲۳/۷	-	۲۳/۱	۲۳/۶	۲۲/۹	-	ساختمان و مسکن
۴/۶	۰	۶/۲	۷	۱/۵	۰	۱/۹	-	۰/۵	۰/۶	۰/۷	-	۱/۴	۰/۱	۱/۸	-	صادرات
۲۴/۷	۷۳/۱	۸/۴	۱۵	۴۶	۷۳/۸	۴۰/۱	-	۳۹/۲	۶۳/۷	۳۴/۴	-	۳۴/۲	۴۳/۹	۳۱/۸	-	بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه

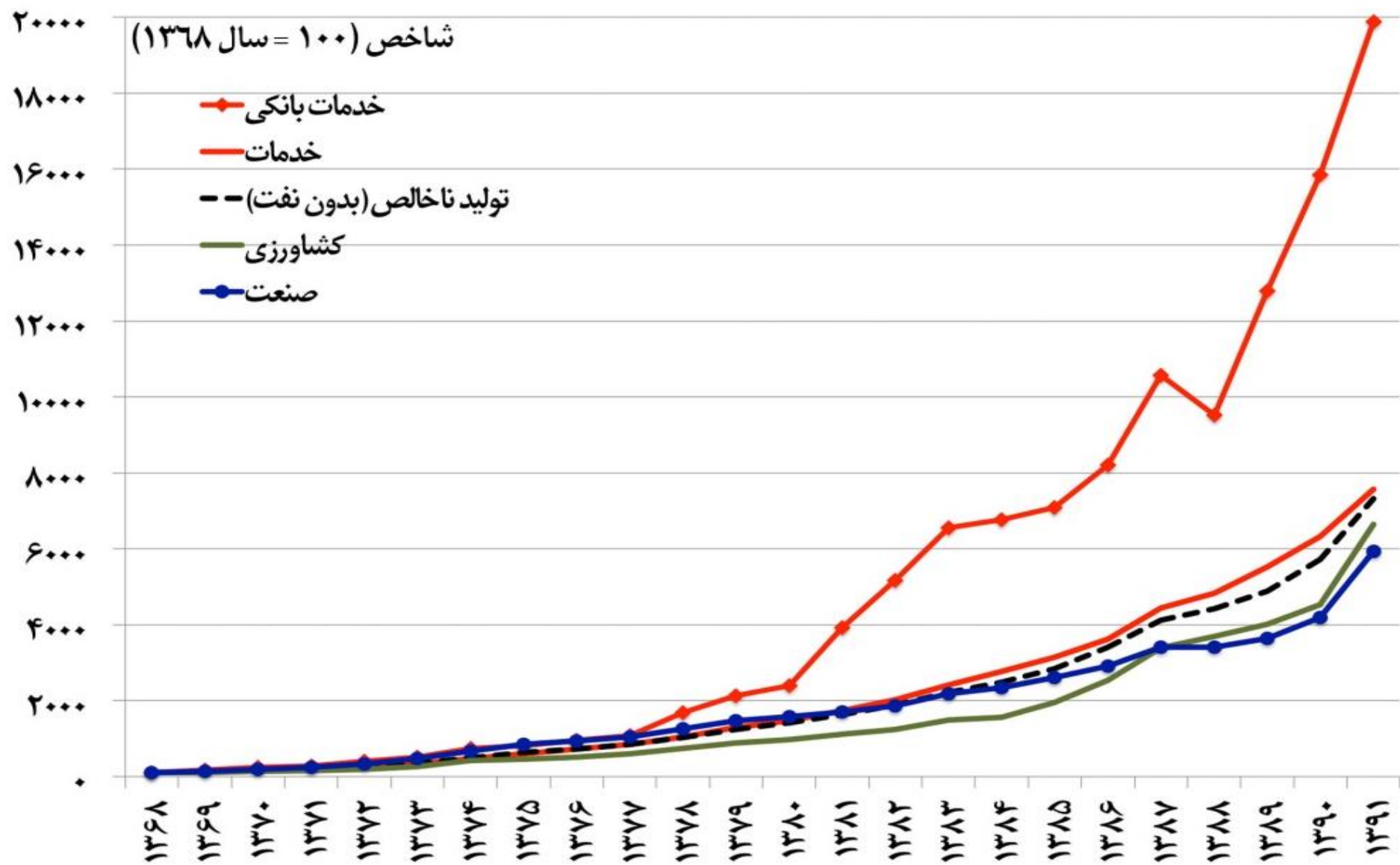
ادامه...

۱۳۹۰					۱۳۸۹					۱۳۸۸					سال
شبکه بانکی	کل بانک های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	بانک های جدیداً غیر دولتی شده	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	شبکه بانکی	کل بانک های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	بانک های جدیداً غیر دولتی شده	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	شبکه بانکی	کل بانک های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	بانک های جدیداً غیر دولتی شده	عملکرد بانکهای دولتی	مصوب	
۷/۳	۲/۹	۶/۱	۱۲/۱	۲۰	۶/۲	۳/۹	۸/۸	۹/۱	۲۵	۱۲/۲	۱۰/۹	۱۳/۲	۱۳/۵	۲۵	کشاورزی
۱۵/۳	۱۹/۸	۲۵/۲	۱۰/۴	۳۷	۲۱/۶	۲۷/۹	۳۴/۹	۱۴	۳۵	۲۳/۷	۲۲/۴	۱۱/۴	۲۵	۳۵	صنعت و معدن
۳۸	۱۶/۴	۲۳/۹	۶۱/۳	۲۵	۳۷/۵	۱۴/۳	۲۰/۴	۶۵/۶	۲۰	۳۳/۴	۲۱/۸	۲۴/۵	۴۵	۲۰	ساختمان و مسکن
۰/۶	۰/۸	۱/۸	۰/۴	۱۰	۰/۲	۰/۱	۰/۱	۰/۵	۸	۰/۱	۱/۳	۱/۴	۱/۲	۸	صادرات
۳۸/۸	۶۰/۱	۴۳	۱۵/۸	۸	۳۴/۵	۵۴	۳۶	۱۰/۸	۱۲	۳۰/۶	۴۳/۶	۴۹/۵	۱۷/۷	۱۲	بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه

منبع: یافته‌های پژوهش بر اساس داده‌های بانک مرکزی ایران

- زمان اجرای ماده ۱۰ مصادف شد با تحریم های هسته ای ایالات متحده، اتحادیه اروپا و شورای امنیت.
- فعالیت های مولد ضربه خوردند و بخش های نامولد بیشترین سهم از اعتبارات بانکی را دریافت کردند.

رشد شاخص تورم درآمدهای بخش‌های اقتصادی و خدمات بانکی

مهم ترین نشانه تغییر در پارادایم مالی شدن اقتصاد، در ورشکستگی گسترده بنگاه‌های تولیدی در دولت‌های نهم و دهم نشان داده می شود. در فاصله هشت سال ۱۴ هزار واحد تولیدی ورشکست شدند. حال آن که در طرف مقابل هر روزه صفوف متقاضیان برای دریافت مجوز بانک، نهادهای مالی و صرافی‌ها طولانی تر می‌شد.

در مجموع می‌توان گفت که سیاست‌گذاری‌های اشتباه بانک مرکزی و شورای پول و اعتبار این علامت را به جامعه داد که واسطه‌گری‌های مالی پرسودترین فعالیت برای کسب درآمد در کشور هستند و بنابراین تقاضا برای فعالیت در این بخش افزایش داشت. این مسیر به بخش‌های مولد صنعت و کشاورزی آسیب زد و این بخش‌ها را به موقعیت تضعیف شده‌تری تنزل داد.

به بانک‌های خصوصی اجازه داده شد الزامات مربوط به «رعایت سهمیه بندی تسهیلات در بخش های مختلف اقتصاد» را کنار بگذارند. همچنین بر اساس مصوبه هیئت وزیران در سال ۸۱، بانک‌های دولتی اجازه یافتند که تسهیلاتی به بخش‌های غیردولتی از جمله بانک‌های خصوصی بدهند و از این راه بخش مهمی از منابع بانک‌های دولتی هم در اختیار بانک‌های خصوصی قرار گرفت.

جدول ۲-۳- نرخ سود علی الحساب سپرده‌های بانک‌های دولتی و سود (مورد انتظار) تسهیلات بانکی (درصد)

سال	سپرده های سرمایه گذاری (آمار بانک مرکزی)							تسهیلات بانکی (آمار بانک مرکزی)				
	کوتاه مدت	کوتاه مدت ویژه	یک ساله	دو ساله	سه ساله	چهار ساله	پنج ساله	صادرات	بازرگانی و خدمات و متفرقه	مسکن و ساختمان	صنعت و معدن	کشاورزی
۱۳۵۲	۸	---	۹	۹	۹	۹	۹	۱۳	۱۳	۱۱-۸	۱۱-۸	۱۱-۵
۱۳۵۳	۸	---	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۱۳	۱۱-۸	۱۱-۸	۱۱-۵
۱۳۵۴	۸	---	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۱۳	۱۱-۸	۱۱-۸	۱۱-۵
۱۳۵۵	۸	---	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۱۳	۱۱-۹	۱۱-۹	۱۱-۵
۱۳۵۶	۹	---	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۹	۱۴	۱۲-۹	۱۲-۹	۱۲-۵
۱۳۵۷	۹	---	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۹	۱۴	۱۲-۹	۱۲-۹	۱۲-۵
۱۳۵۸	۷	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۸-۴	۱۰-۶	۸-۴
۱۳۵۹	۷	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۸-۴	۱۰-۶	۸-۴
۱۳۶۰	۷	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۸-۴	۱۰-۶	۸-۴
۱۳۶۱	۷	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۸-۴	۱۰-۶	۸-۴
۱۳۶۲	۷	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۸-۴	۱۰-۶	۸-۴
۱۳۶۳	۷/۲	---	۹	۹	۹	۹	۹	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۴	۶	---	۸	۸	۸	۸	۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۵	۶	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۶	۶	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۷	۶	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۸	۶	---	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۸	۱۲-۶	۸-۴
۱۳۶۹	۵/۶	---	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۳	۱۹-۱۷	۱۹-۱۷	۱۴-۱۲	۱۳-۱۱	۹-۶
۱۳۷۰	۶/۵	---	۹	۱۰/۵	۱۱/۵	۱۱/۵	۱۴	>=۱۸	>=۱۸	۱۶-۱۲	۱۳-۱۱	۹-۶
۱۳۷۱	۷/۵	---	۱۰	۱۱/۵	۱۳	۱۳	۱۵	>=۱۸	>=۱۸	۱۶-۱۲	۱۳	۹
۱۳۷۲	۸	---	۱۱/۵	۱۳/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۶	۱۸	۲۴-۱۸	۱۶-۱۲	۱۸-۱۶	۱۶-۱۲

جدول ۲-۳- نرخ سود علی الحساب سپرده‌های بانک‌های دولتی و سود (مورد انتظار) تسهیلات بانکی (درصد)

سال	سپرده های سرمایه گذاری (آمار بانک مرکزی)							تسهیلات بانکی (آمار بانک مرکزی)				
	کوتاه مدت	کوتاه مدت ویژه	یک ساله	دو ساله	سه ساله	چهار ساله	پنج ساله	صادرات	بازرگانی و خدمات و متفرقه	مسکن و ساختمان	صنعت و معدن	کشاورزی
۱۳۷۳	۸	---	۱۱/۵	۱۳/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۶	۱۸	۲۴-۱۸	۱۵	۱۸-۱۶	۱۶-۱۲
۱۳۷۴	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۷۵	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۷۶	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۷۷	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۷۸	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۷۹	۸	۱۰	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸/۵	۱۸	۲۵-۲۲	۱۶-۱۵	۱۹-۱۷	۱۶-۱۳
۱۳۸۰	۷	۹	۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷	۱۸	>=۲۳	۱۶-۱۵	۱۸-۱۶	۱۵-۱۴
۱۳۸۱	۷	۹	۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷	۱۷	>=۲۲	۱۵-۱۴	۱۷-۱۵	۱۴-۱۳
۱۳۸۲	۷	۹	۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷	۱۵	>=۲۱	۱۵	۱۶	۱۳/۵
۱۳۸۳	۷	۹	۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷	۱۴	>=۲۱	۱۵	۱۵	۱۳/۵
۱۳۸۴	۷	۹	۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷-۱۳	۱۷	۱۶	>=۱۶	۱۵	۱۶	۱۶
۱۳۸۵	۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶	۱۴	۱۴	۱۳	۱۴	۱۴
۱۳۸۶	۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶-۷	۱۶	۱۲	۱۲	۱۱	۱۲	۱۲
۱۳۸۷	حداکثر ۹	به پیشنهاد بانک و تأیید بانک مرکزی	حداکثر ۱۵	حداکثر ۱۶	حداکثر ۱۷	حداکثر ۱۸	حداکثر ۱۹	۱۲	۱۲	۱۱	۱۲	۱۲
۱۳۸۸	۹	۱۲	۱۴/۵	۱۵/۵	۱۶	۱۷	۱۷/۵	۱۲	۱۲	۱۱	۱۲	۱۲
۱۳۸۹	۶	۱۱-۸	۱۴	۱۴/۵	۱۵	۱۶	۱۷	۱۲.۱۴	۱۲.۱۴	۱۱.۱۴	۱۲.۱۴	۱۲.۱۴
۱۳۹۰	۱۵-۷	۱۵-۱۰	۱۷	۱۸/۵-۱۸	۱۹-۱۸/۵	۱۹/۵-۱۹	۲۰	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵	۱۱.۱۵	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵
۱۳۹۱	۱۵-۷	۱۹-۱۰	۱۷	۱۸/۵-۱۸	۱۹-۱۸/۵	۱۹/۵-۱۹	۲۰	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵	۱۱.۱۵	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵
۱۳۹۲	۲۰-۷	۲۳-۱۰	۲۱/۵-۱۷	۲۱/۷۵-۱۸	۲۲-۱۸/۵	۲۲/۲۵-۱۹	۲۲/۷۵-۲۰	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵	۱۱.۱۵	۱۴.۱۵	۱۴.۱۵
۱۳۹۳	۲۲/۲-۱۰	۲۳-۱۱	۲۴-۲۲	---	---	---	---	حداکثر ۲۲	حداکثر ۲۲	۱۴.۱۶	حداکثر ۲۲	حداکثر ۲۲
۱۳۹۴	۲۰-۱۰	۲۰-۱۴	۲۲-۲۰	---	---	---	---	حداکثر ۲۱	حداکثر ۲۱	۱۴.۱۶	حداکثر ۲۱	حداکثر ۲۱

طبق ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم، هر گونه **سه‌می‌بندی تسهیلات بانکی** به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی و مناطق مختلف **تنها از طریق منابع یارانه نقدی توسط دولت** به بانک‌های خصوصی امکان پذیر شد.

در مصوبات بعدی و تحت عنوان ایجاد فضای رقابتی سالم و به دور از انحصار در سیستم بانکی و به منظور اقتصادی کردن فعالیت بنگاه‌ها، موسسات و سازمان‌های دولتی و دیگر نهادهای عمومی و شهرداری‌ها، مقرر شد که **بنگاه‌های دولتی اجازه داشته باشند بانک‌های عامل خودشان را انتخاب کنند.**

یکسان سازی نرخ سود تسهیلات در بخش‌های مختلف به بانک‌های دولتی هم اجازه داد که سهمیه‌بندی تسهیلات در بخش‌های متعدد اقتصادی رعایت نشود. این تصمیم موجب شد فرصت‌هایی که از ابتدای تاسیس بانک‌ها در کشور ایجاد شده بود از بین رفت و موجب شد بخش‌های مختلف تولید نتوانند از امکانات گذشته استفاده کنند و با یکسان سازی نرخ تسهیلات بانکی، بخش‌های غیر مولد که نرخ سود بالاتری را کسب می‌کردند بیش از فعالیت‌های مولد امکان دسترسی به منابع بانکی داشته باشند.

روند اعطای تسهیلات در کشور پس از ایجاد بانکهای خصوصی، در بانکهای دولتی به سوی بخش ساختمان و مسکن و در بانکهای خصوصی، منابع به سوی بخش بازرگانی و خدمات حرکت کرده و وضعیت بخش‌های مولد کشاورزی و صنعت و صادرات با گذشت زمان بدتر شده است.

طرح بنگاه‌های زودبازده که در سال ۱۳۸۴ به تصویب رسید.

بر اساس آیین نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده، مصوب ۱۹ آبان‌ماه سال ۱۳۸۴ هیئت وزیران، بانک‌های دولتی موظف شدند تسهیلات مورد نظر این مصوبه را تامین کنند.

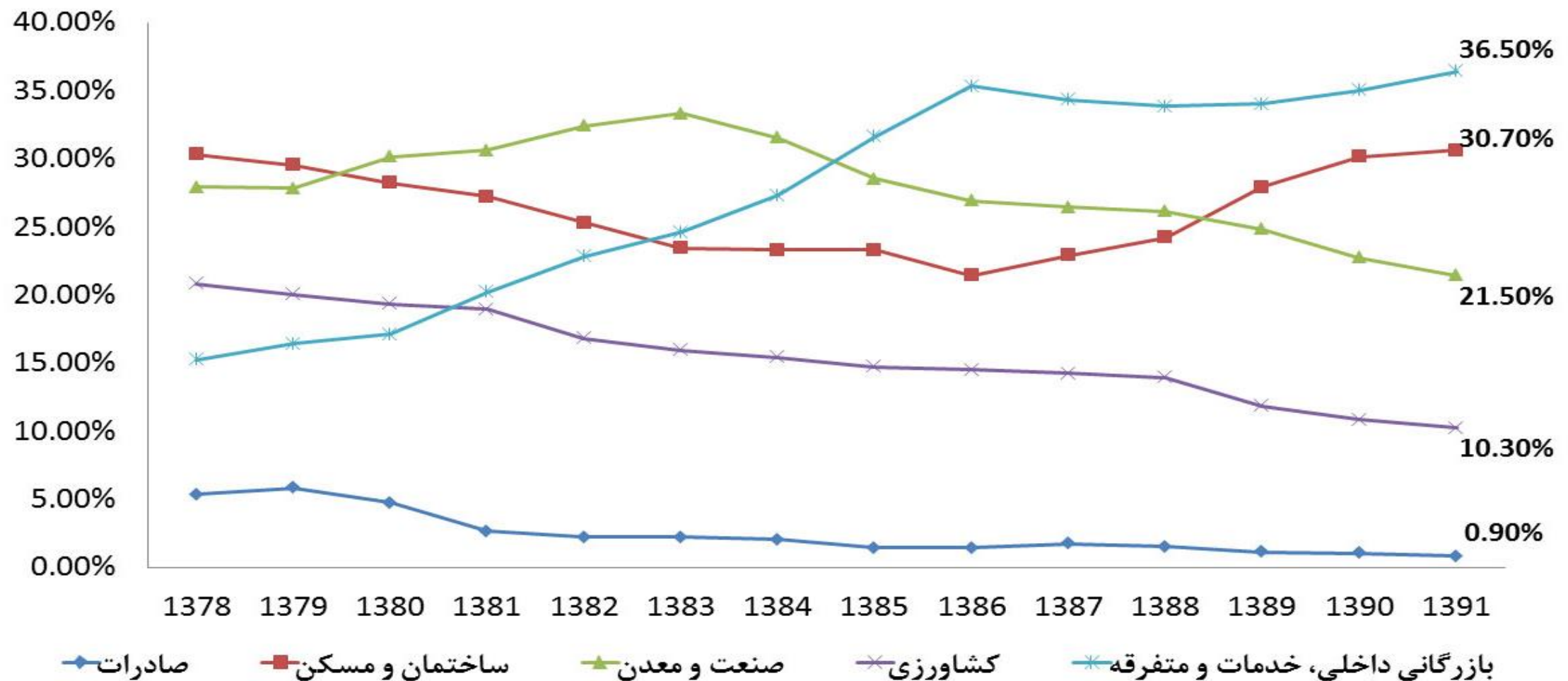
تا پایان سال ۱۳۹۱ تسهیلات ارائه شده به این بنگاه‌ها به رقم ۲۸۴ هزار میلیارد ریال بالغ شد.

این رقم، از یک طرف فشار بسیار زیادی را به بانک‌های دولتی وارد کرد و از سوی دیگر هم نتوانست به تولید در کشور یاری برساند بلکه با تضعیف منابع بانک‌های دولتی، هم آن‌ها را در مقابل بانک‌های خصوصی در موقعیت تضعیف شده‌تری قرار داد و هم تولیدکنندگانی که قصد دریافت تسهیلات بانکی برای ادامه فعالیت خود داشتند را با مشکل مواجه کرد.

همچنین نقدینگی در کشور به شدت افزایش پیدا کرد که تورم سال‌های نخستین دهه ۹۰ ناشی از اتخاذ این تصمیمات شتابزده است.

توزیع اعتبارات بانکی

سهم مانده تسهیلات بانک ها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی برحسب بخش های اقتصادی

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک اطلاعات سری های زمانی، بخش متغیرهای پولی و اعتباری (سالهای ۱۳۷۸-۱۳۹۱)

پاس از توجه شما

